

Idolopoklonstvo u Bibliji i suvremenom svijetu

Vrkić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:350214>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE**

NIKOLINA VRKIĆ

**IDOLOPOKLONSTVO U BIBLIJI I
SUVREMENOM SVIJETU**

Završni rad

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKI

NIKOLINA VRKIĆ

IDOLOPOKLONSTVO U BIBLIJI I SUVREMENOM SVIJETU

ZAVRŠNI RAD
iz *Svetog pisma Starog zavjeta*
kod doc. dr. sc. Domagoj Runje

Split, 2021.

SAŽETAK

Idolopoklonstvo, odnosno štovanje idola tema je ovoga završnog rada. Rad je podijeljen na dva poglavlja. U prvom poglavlju opisuje se štovanje idola u Bibliji. Idole su, kako spominje Stari Zavjet, štovali poganski narodi, ali i Izraelci koji su unatoč sklapanju Saveza s Bogom, prekršili Savez i načinili zlatno tele kojem su se klanjali. Dakle, u Starom Zavjetu se idolopoklonstvo spominje na više mjesta. Najpoznatije priče o štovanju idola su priča o deset egipatskih zala kojim je Bog želio dokazati kako su egipatski bogovi i faraon lažni, te da je on jedini, pravi Bog. Na idolopoklonstvo su upozoravali i proroci, posebno Izaija koji se koristio raznim usporedbama da narodu što bolje i jasnije približi nevolju koja će ih snaći ako se odvrte od Boga i budu se klanjali idolima. U Novom Zavjetu se također mnogo govori o idolopoklonstvu. Apostol Pavao opominjao je idolopoklonike da se obrate. Upravo je on pomogao mnogim poganima da se obrate i da odbace svoje idole. U drugom poglavlju ovog rada osvrnut ćemo se na idole u prenesenom smislu i na zamjenske religije kao što je New age. U današnje vrijeme najzastupljenije idolopoklonstvo jest novac, društvene mreže, karijera i ljudska prava koja se u današnje vrijeme toliko zastupaju da zaboravljamo prave vrijednosti. Idolopoklonstvo zapravo može biti sve što stavljamo na prvo mjesto, to jest na mjesto Boga.

Ključne riječi: idolopoklonstvo; idoli; Biblija; New age

UVOD

Danas se idolatrija skriva pod krinkom raznih stvari. Temeljno pitanje koje se postavlja jest: Jesmo li mi koji živimo u civiliziranom društvu (sinonim razvijenog zapada)¹ daleko od kulture i religije starog Egipta? Jesmo li odbacili idolatriju i tako se približili Bogu ili je ona i dalje prisutna u našim životima?

Upravo je idolopoklonstvo središnja tema ovog rada. Rad se sastoji od dva poglavlja. Prvo poglavlje govori o idolatriji u Svetom pismu. Govorit ćemo o idolima koje su štovali poganski narodi, te o idolima u Starom zavjetu koji su se štovali od strane Izraela kao izabranog naroda. Proroci poput Izaije, Jeremije, Ezekielia oštro su osuđivali svaku vrstu idolatrije kao i apostoli.

Idolopoklonstvo u suvremenom svijetu naslov je drugog poglavlja pa ćemo obratiti pozornost na koje je načine idolopoklonstvo prisutno u današnjem svijetu i u kojoj mjeri. Tu će biti riječ o idolima u prenesenom smislu. Idoli poput novca, slave, društvenih mreža ali i o zamjenskim religijama poput pokreta New agea. Idolopoklonstvo se uvuklo neprimjetno u živote mnogih ljudi. Društvene mreže pod svojom krinkom pružaju zbližavanje sa poznanicima ne znajući da sa sobom nosi sebeljublje odnosno egolatriju. Također, susrećemo se s ljudima kojima je cijeli život usmjeren prema karijeri u želji da se domognu novca i slave.

Govoreći o idolopoklonstvu dolazimo i do ljudskih prava kojih ima sve više. Čovjek kao ljudsko biće u nakani da si omogući što bolji život udaljava Boga od sebe. Udaljavajući se od Boga sebe uzdiže na jedan imaginarni pijedestal protkan borbom za ljudska prava tražeći pravo na prava te gubi sebe, a ponajprije Boga i podliježe idolopoklonstvu.

¹ Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, Split, 2014., str. 91.

1. IDOLOPOKLONSTVO U BIBLIJI

Biblija na mnogo mjesta spominje idolopoklonstvo. Mjesta poput Knjige Izlaska, Ponovljenog zakona, Djela Apostolskih ali proroci i apostoli govore o idolopoklonstvu u negativnom kontekstu. Već u knjizi Postanka 31,19 imamo podatak o postojanju idola: „Laban bijaše otišao da striže svoje ovce, pa Rahela prisvoji kućne kumire koji su pripadali njenom ocu.“²

U Starom zavjetu posebno u Knjizi Izlaska 32,4, ali i drugi narodi poput Egipta su štovali druge Bogove, tj. bili su politeisti. Također, nailazimo na idole kojima su bile pripisivane različite ljudske osobine kao što je vidljivo u Psalmima 115,4. Bog ili idol – prapovijesna je dilema. Ta dilema zavela je i naše praroditelje. Primjer možemo vidjeti u knjizi Postanka 3,5-6 gdje se čovjek u svojoj želji da bude kao bogovi od Boga odvaja, odbacuje njegove upute i želi Bogu služiti na svoj način.

Iz odnosa Boga prema Izraelu u Izlasku 20,4 jasno se očituje da postoji samo jedan Bog te Izrael ne smije štovati niti jednog drugog boga osim Jahve. Naime, Izrael je svjestan da je njihov Bog jedan i jedini gospodar čovjeka, njihove povijesti i prirode, jedini on stvara i upravlja. Zabrana pravljenja kipova i slika još je jedan dokaz koji upućuje na jednoga Boga i na njegovu jedinstvenost.³ No, ova zabrana bit će prekršena zlatnim teletom premda Bog traži od Izraela da ne izrađuju nikakve kipove kojima će se klanjati. No tko su bili idoli u Starom zavjetu? U Psalmu 115,4-7 vidimo da je riječ o ljudskim djelima sa antropomorfnim detaljima. U drugoj Knjizi o Kraljevima (2 Kr 21,3) idoli su bili sunce, zvijezde, mjesec, a hramovi su obilovali idolima te je kralj Jošija naredio da se sve Baalove stvari odnesu izvan Jeruzalema i spale (2 Kr 23,5).

U Novom zavjetu idolopoklonstvo je duboko ukorijenjeno u gradovima jer su grčki i rimski hramovi obilovali raznovrsnim idolima. Kršćani tog doba služili su idolima u neznanju, predstavljani su im bili idoli kao sredstvo štovanja.

² Biblijski tekstovi preuzeti su iz *Jeruzalemske Biblije - Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

³ Usp. Adalbert Rebić, *Središnje teme Starog zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996, str. 44-45.

Apostoli se također osvrću na idole. Pavao upozorava da idolopoklonici neće imati mjesta u kraljevstvu Božjem i da se klonimo idola (1 Kor 6,9).

1.1. Idolopoklonstvo u Starom zavjetu

Tekstove koji će se u nastavku obraditi govore o idolopoklonstvu i praznovjerju, a odnose se na deset egipatskih zala i zlatno tele. Teme sam izabrala jer su povezane i temelje se na Egipćanima i Izraelcima, te njihovom štovanju idola. Štovanje idola Egipćanima i Izraelcima donijet će samo nevolje. Egipat je obilovao raznim bogovima i božicama, a neki od njih su: Izida, Ra, Apis, Set, Sekhmet. Svaki bog je imao svoju svrhu i svaki je bio štovan na različite načine te će za svakog od boga Egipćani pretrpjeti određenu kaznu. Imali su bogove plodnosti, sunca, usjeva i rijeka te božice plodnosti, djece i neba. No niti jedan egipatski bog i božica se po imenu ne spominju u Svetom Pismu. Bogovi poput Ra i božice Izide imali su kultove koji su se širili po ostalim zemljama. Izidin kult bio je poznat i u Rimu. S obzirom na Egipat Izraelci su imali jednog idola u obliku teleta koji je bio izrađen od zlata. Magija i okultizam, kao novi religiozni pokreti su osuđeni od strane Crkve i Svetog pisma. „Sveto pismo govori više puta o magiji, okultizmu i praznovjerju s ciljem zaštite čiste vjere koja je bila ugrožena od magijskih i okultnih pojava susjednih poganskih naroda s kojima je izraelski narod dolazio u dodir. Magijske prakse okolnih naroda prikazane su u Bibliji kao ozbiljna prijetnja čistoj vjeri i zato se traže najteže kazne za one koji ih budu vršili. Izraelski narod se ne smije obraćati zazivačima duhova i vračare pitati za savjet da se i sam ne bi opoganio.“⁴ Praznovjerje je najviše povezano sa zlatnim teletom jer su Izraelci vjerovali da će im ono pomoći.

U nedostatku odgovarajućeg vodstva Izraelci padaju u grijeh. U poglavlju 19. i 24. Knjige izlaska govori se o sklapanju Saveza dok u 32. poglavlju riječ je o prekršaju Saveza. Događaj Izlaska je čin vjere, spasenja, i Savez Božji sa Izraelcima.

⁴ Mijo Nikić, *Magijska svijest i odgovor Crkve na kultove i okultizam*, Novi religiozni pokreti, sekte i kultovi, Zbornik radova Međunarodnog, međureligijskog i interdisciplinarnog simpozija, Zagreb, 2014., str. 269.

Izlaskom iz ropstva Izrael postaje obećani narod koji ide prema slobodi da ostvare posljednji cilj, a taj cilj je susret s Bogom. Taj cilj biva narušen Izraelovim nevjerstvom i štovanjem ovozemaljskim stvarima. Materijali od kojih su bili izrađeni idoli bio je raznolik, od običnog drveta do skupocjenog zlata i srebra kao što je zlatno tele. U Knjizi Izlaska idolopoklonstvo je najviše izraženo u štovanju zlatnog teleta. U Ponovljenom zakonu Izraelce se upozorava na prijašnje grijehе koje se odnose na idolopoklonstvo. Prorok Izaija upozorava na lažno štovanje Boga i Izraelce upozorava na kaznu koja će im biti upućena.

1.1.1. Deset egipatskih zala

U poglavlju Knjige Izlaska 7-12 riječ je o 10 egipatskih zala koje je Bog poslao na Egipat, a Mojsije kao posrednik između Izraelaca i Boga treba Izraelce izbaviti iz ropstva. Bog želeći pokazati Mojsijev autoritet radi čuda koja trebaju pokazati da je Izraelov Bog stvaran i dostojan njihova štovanja. Deset egipatskih zala poslani su u Egipat kako bi ponizili egipatske bogove i faraona. Svrha pošasti jest probuditi vjeru u Izraelcima i Egipćanima. Bog Egipćanima želi dokazati da njihovi bogovi ne vrijede ništa. Čitajući tekstove u Knjizi Izlaska 7-10 dolazimo do zaključka o prisutnosti magije koja je usko povezana s praznovjerjem. To vidimo u Izl 7,11-12 gdje Mojsije pretvara štap u zmiju, a egipatski vračari učiniše isto.

„Ovako veli Jahve, Bog Izraelov: Pusti narod moj da ode i u moju čast slavi svetkovinu. Tko je taj Jahve da ga ja poslušam odvrati faraon, i pustim Izraelce? Ja toga Jahvu ne znam niti ću pustiti Izraelce. (Izl 5,1-2)“ Tom rečenicom započinje izazov da se vidi čiji je bog moćniji i tako kažnjava Egipćane zbog njihova idolopoklonstva. Svako od deset zala udaralo je po jednom od egipatskih bogova te tako Bog želi proslaviti svoje ime želeći da se narod odvrati od lažnih i nepostojećih bogova. Bog Sunca i bog umrlih za Egipćane su najvažniji bogovi te je u njih vjerovao veći dio Egipćana.⁵ Faraon kao vrhovni vođa i sam se smatrao bogom (Izl 5,2), a Egipćani nisu znali razjasniti prirodne sile i pojave te su vjerovali da ih faraon i ostali bogovi štite od nevolja.⁵ Stoga svako zlo koje se događalo Egipćanima bilo je kazna zbog otvrdnutog faraonova srca i njihovih lažnih bogova. U svojoj sljepoći faraon je otvrdnuo i više nije mogao priznati da on nije bog.

⁵ Usp. Fabijan Božiković, *U što su vjerovali stari Egipćani*, str. 2.

No, niti jedno zlo koje je poslano na Egipat nije spriječilo faraona da progleda i pusti Izraelce osim desetog zla koje se odnosilo na smrt prvorođenaca uključujući i njegova sina.

Napuštajući Egipat, Izraelci su imali sliku Boga, njegove moći i zaštite te da služe živom i istinskom Bogu. Usprkos svemu mnogi još nisu povjerovali što je dovelo do različiti kušnji, prekida Saveza pa čak i do pronalaska drugoga boga načinjenog od ljudske ruke, a Egipat je postao glavni sinonim za idolopoklonstvo.

1.1.2. Zlatno tele

Pustinja u kojoj je bio Izraelski narod bila je pusta, oskudna, bez hrane, vode i skloništa. Narod je bio izložen mnogim opasnostima i pun nesigurnosti. Upravo ta nesigurnost je izazivala u ljudima tjeskobu i traže vidljivog Boga. Mojsija nema nekoliko tjedana a narod gubi nadu i sumnjaju da ih je i Jahve ostavio.⁶ U tom beznađu upadaju u grijeh najvjerojatnije pod utjecajem „svjetine“ (Izl 5,5) koja je uz izraelski narod sa njima posla u obećanu zemlju gdje traže od Arona da im sagradi idola koji će im bit bog i novi vođa.⁷ U Knjizi Izlaska 32,1-4 čitamo: „A narod, vidjevši gdje Mojsije dugo ne silazi s brda, okupi se oko Arona pa mu rekne: Ustaj! Napravi nam boga, pa neka on pred nama ide! Ne znamo što se dogodi s tim čovjekom Mojsijem koji nas izvede iz zemlje Egipatske. Poskidajte zlatne naušnice što vise o ušima vaših žena, vaših sinova i vaših kćeri, odgovori im Aron, pa ih meni donesite. Sav svijet skine zlatne naušnice što ih je o ušima imao i donese Aronu. Primivši zlato iz njihovih ruku, rastopi kovinu u kalupu i načini saliveno tele. A oni poviču: Ovoj je tvoj bog, Izraele koji te izveo iz zemlje egipatske.“

Međutim, u tekstu je vidljivo da Aron izrađeni lik nije smatrao božanstvom nego podnožje žrtveniku (Izl 32,5b). Izliveni lik je trebao poslužiti kao simbol nevidljive Jahvine prisutnosti no Aron nije uspio u toj namjeri i lik je postao motivom nevjere. Tragičnost je to što Izrael sumnja u Božju prisutnost ali i u povezivanju zlatnog teleta s Bogom koji ga je izveo iz ropstva u slobodu.⁸

⁶ Usp. Božo Odobašić, *Savez na Sinaju – objava Božjeg milosrđa*, Bogoslovska smotra 80., 2010., str. 188.

⁷ Usp. *Idolatrija*, dostupno na: <http://ihtus-ihtus-ihtus.blogspot.com/2008/06/idolatrija.html> (Pristup, 1.8.2021.)

⁸ Usp. Božo Odobašić, *Savez na Sinaju – objava Božjeg milosrđa*, str. 188.

No, među predmetima i životinjama koje su Egipćani smatrali simbolom božanstva bili su upravo vol ili tele.⁹ Tele ili vol imali su dvostruko značenje. Prvo značenje se odnosilo na snagu i energiju, a drugo se odnosilo na obilje i plodnost. Tele kod Izraelskog naroda prije svega je bilo zlatno budući da je sačinjeno od nakita i prvenstveno je označavalo moć, uspjeh i novac. Zlatno tele je privid toliko željene slobode i moći i kao takvo Izraelce je vodilo u dublje ropstvo, jer idol uvijek zarobljava. Također, zlatno tele ima i magijsko značenje iz razloga jer su Izraelci vjerovali da će im zlatno tele donijeti sreću. Izraelci su izradom zlatnog teleta postali praznovjerni. Mijo Nikić opisuje praznovjerje sljedećim citatom: „Teološki gledano, praznovjerje označava perverziju vjere, dakle pogrešnu vjeru, s gledišta vjere pogriješan način susretanja s određenim fenomenima. No praznovjerje često označava perverziju uma, naime besmisao da se subjektivnu tvorevinu mašte drži nečim što objektivno postoji.“¹⁰ Vjerovati da će određeni predmet, (talisman) u ovom slučaju zlatno tele donijeti sreću osobi koja ga štuje, odnosno da će ga ta stvar zaštititi od raznih uroka i nesreće.¹¹

Premda su se Izraelci oslobodili Egipta iz kojeg su izišli oni se moraju još osloboditi Egipta koji je u njima i kojeg su ponijeli u sebi. Tu tezu možemo uočiti u članku Domagoja Runje, sa sljedećim citatom: „Tako Jahve, koji je u Egiptu pokazao svoju moć nad faraonom, sada u pustinji dobiva novog rivala. Ponovno se postavlja pitanje: tko je pravi vladar Izraelov? Bog koji ga je izveo iz ropstva i dao mu Zakon, ili tele koje su sami napravili od zlata svojih naušnica da bi oko njega igrali u bezakonju? Hoće li dalje kroz pustinju narod voditi Bog ili tele?“¹² U Izlasku 32,6 čitamo da je narod prinio žrtvu paljenicu. Zatim su jeli i pili u čast što su sami sebi načinili svoga boga te se tako odavali naslađivanju, „žderanju“ i plesanju oko idola. Ovakva proslava je usko povezana sa proslavom Egipćana ali daleko od poštivanja boga. U Izl 20, -3-6 Bog jasno daje zapovijed i poziva Izraelce da se klanjaju svome Bogu i da nemaju drugih bogova. Ova zapovijed zabranjuje čašćenje bilo čega, osim Boga Jahve. U knjizi Izlaska 34,13-14 Bog upozorava izraelski narod: „Nego porušite njihove žrtvenike, oborite njihove stupove, počupajte im ašere! Jer ne smiješ se klanjati drugome bogu. Ta Jahve – ime mu je Ljubomorni – Bog je ljubomorani.“ Jasno nam je da je grijeh idolopoklonstva postojao i prije Sinajskog Saveza, ali jedinstvenost zapovijedi jest u tome što su one čovjekova odgovornost, kojih se treba držati pri životnom putu.

⁹ Usp. *Idolatrija*, dostupno na: <http://ihtus-ihus-ihus.blogspot.com/2008/06/idolatrija.html> (Pristup, 1.8.2021.)

¹⁰ Mijo Nikić, *Magijska svijest i odgovor Crkve na kultove i okultizam*, str. 265.

¹¹ Usp. Mijo Nikić, *Magijska svijest i odgovor Crkve na kultove i okultizam*, str. 265.

¹² Domagoj Runje, *Bogoslužje – Izlazak iz ropstva*, Služba Božja, br.1, 2010., str. 78.

Bog objavom na Sinaju Izraelcima želi pokazati da je on prisutan i uz svoj narod, te da ga neće napustiti usprkos njihovoj nevjeri.

1.1.3. Idolopoklonstvo u knjizi Ponovljenog zakona

Ponovljeni zakon ističe Božju vjernost u svakom trenutku, bilo u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Izrael se mora odazvati i nastaviti u vjeri, poslušnosti ali i na umu mora imati prijašnje grijehе koje se odnose na štovanje idola. Savez je uvjetovan, a ako on ne bude poštovan prokletstva dvadeset sedmog i dvadeset devetog poglavlja postati će stvarnost, jer neposlušnost uvijek nosi posljedice.¹³ Većina smjernica Ponovljenog zakona se odnosi na idole i grijeh idolopoklonstva koje ću razraditi u daljnjem tekstu.

Jahve Izraelce upozorava na opasnost idola. Upozorava ih da ga ne pokušavaju prikazati u kakvom fizičkom obliku. U Pnz 4,15-19 imamo Jahvino upozorenje da Izraelci ne prave nikakve likove ni obličja. Djelovanje Izraela bilo je uvjetno povezano s Jahvinim Savezom te su idolatriju trebali izbjegavati. Riječi „ne činite izrezbarenu sliku“ odnosi se na zlatno tele. Mojsije tim govorom upozorava Izraelce na pogibao idolopoklonstva. Retrospektivom se vraća na proživljene događaje i na pokoljenje koje nije bilo vjerno Bogu i nisu vjerovali u obećanu zemlju. Narod koji je iskusio Božju dobrotu treba biti vjeran Jahvi i vršiti zapovijedi koje im je dao. Rečenica: „ni obličja kakve životinje što je na zemlji“ odnosi se na životinje koje su drugi narodi štovali kao bogove, poput Egipćana. Kod egipatskog tvrdokrilca može se vidjeti primjer štovanja, jer je bio svet za njih. Težnja čovjeka je bila načiniti Boga kao ženu ili muškarca, a stavljanjem Boga u bilo kakvi oblik stavili smo ga u oblik kojim možemo upravljati. Bog upozorava narod da se ne daju lako zavesti te kad dignu glavu i vide mjesec, sunce i zvijezde ne iskazuju štovanje nego imaju na umu da je Jahve, Bog naš to dao svim narodima. Drevni ljudi, kao i suvremeni narod, smatrali su da zvijezde predstavljaju sile ili snage kojima se određuje daljnji čovjekov život. U retku 23 nailazimo na dva glagola: paziti i ne zaboraviti.

¹³ Usp. Bob Utley, *Ponovljeni zakon, vodič za proučavanje nizom komentara starog zavjeta*, Bible lessons international, Marshall, Texas, 1998. godina., str. 6.

Također, savez može imati dobrobiti, ali i loše posljedice na koje Jahve upozorava.¹⁴ Oba su ponavljana više puta u ovom poglavlju. Nakon upozorenja Bog izravno priopćava narodu Dekalog, a sve ostalo je Bog objavljivao posredstvom Mojsija, dakle davao je upute Mojsiju, da bi onaj tko vjeruje i slušao. Da bi Izraelci živjeli u skladu i po pravilima Bog im daje zapovijedi po kojima će ispravno živjeti i tako pokazati da poštuju sebe i druge i da Boga prihvaćaju kao Oca. Prva zapovijed Dekaloga koju čitamo u Knjizi Izlaska 20, 2-3 jest najjasniji starozavjetni tekst koji govori protiv idola, a u Pnz 18,10-14 nalazimo osudu praznovjerja i magije.¹⁵ Bog svom narodu želi pokazati da je on nazočan. Bog od svog naroda želi da mu iskažu ljubav kao jednom jedinom Bogu, a ujedno zapovijedi koje dao Izraelcima jesu jedina mogućnost da oni opstanu u Obećanoj zemlji među drugim narodima.

U Pnz 9,7 imamo dva glagola u imperativu „sjeti se“ i „ne zaboravi“ kojima se želi naglasiti da Izrael ne počini isti grijeh, a jedan od grijeha je manjak vjere u Boga Jahvu¹⁶. Bog želi podsjetiti svoj narod na prijašnje grijeha i na njihovo opiranje, a to vidimo u 9,7: „Sjećaj se i ne zaboravljaj kako si u pustinji ljutio Jahvu, Boga svoga. Od dana kad ste izašli iz zemlje egipatske do dolaska na ovo mjesto, Jahvi ste se opirali.“ Izraelov neposluh i čežnja za vidljivim Bogom doveli su do pravljenja vlastita boga u obliku teleta.

Odlomak Ponovljenog zakona 13 jest osuda idolopoklonstva, a riječ je o lažnim prorocima i njihovim čudima koji ne potječu od Boga i o pozivanju za nasljedovanje drugih bogova. „Sve što vam naređujem držite; tomu ništa ne domeći i ništa ne oduzimaj. Ako se u tvojoj sredini pojavi kakav prorok ili čovjek sa snoviđenjima pa ti iznese kakvo znamenje ili čudo; i to se znamenje ili čudo o kojem ti je govorio ispuni i onda ti on rekne: 'Pođimo za drugim bogovima koji do sad ne poznaješ i njima iskazujmo štovanje', nemoj slušati riječi toga proroka ni sne toga sanjača: ta to vas iskušava Jahve, Bog vaš...“ Stihovi (Pnz 13,6-11) govore o članovima obitelji koji su pokušali druge članove obitelji uvući u idolatriju, dok stihovi (16-18) govore o čitavom gradu koji je postao idolopoklonički. U Pnz 13,1 imamo upozorenje da osoba koja govori o božanstvu možda i nije ispravna te ju moramo provjeriti.¹⁷ „I to se znamenje ili čudo o kojem ti je govorio ispuni.“

¹⁴ Usp. Bob Utley, *Ponovljeni zakon, vodič za proučavanje nizom komentara Starog zavjeta*, str. 59-60.

¹⁵ Usp. Mijo Nikić, *Magijska svijest i odgovor Crkve na kultove i okultizam*, str. 270.

¹⁶ Usp. Bob Utley, *Ponovljeni zakon, vodič za proučavanje nizom komentara Starog zavjeta*, str. 108.

¹⁷ Usp. Bob Utley, *Ponovljeni zakon, vodič za proučavanje nizom komentara Starog zavjeta*, str. 134-135.

Riječ čudo upućuje na čudesno djelo napravljeno u prisutnosti jedne ili više osoba te nas se upozorava da čudo nije uvijek od Boga. Stih (13,8): „bogovima onih naroda što oko vas budu, bilo tebi blizu, bilo od tebe daleko, od jednog kraja zemlje do drugoga“ ima nekoliko mogućih tumačenja. Izričaj može upućivati na:

1. Kanaanske bogove, ili na sjeveru ili na jugu Kanaana
2. Tuđinske bogove, ili u Mezopotamiji ili Palestini („blizu tebe ili daleko od tebe“)
3. Štovanje astralnih bogova, bilo Sunca, Mjeseca, zvijezda, planeta, zvijezda, kometa, meteora, pomrčina, itd.

Jahve je želio da njegov narod vrši štovanje baš onako kako je on to zapovjedio. U protivnom posljedica je bila smrt. Idolopoklonstvo zaslužuje veliku osudu od strane svakog čovjeka koji vjeruje. U Pnz 13, 10-18 je naglašeno ako su ljudi zavedeni i ako su kročili u idolatriju trebaju se uništiti, a sav plijen snijeti u grad i spaliti kao paljenicu za Jahvu.¹⁸

1.1.4. Prorok Izaija o idolopoklonstvu

Prorok Izaija govoreći o idolopoklonstvu koristi razne usporedbe da narodu što bolje i jasnije približi nevolju koja će ih snaći ako se odvrte od Boga i budu se klanjali idolima. Drugi proroci su također oštro osuđivali idolopoklonstvo, te su smatrali da nema svrhe štovati bilo što drugo. Izaija naviješta nesreću naroda te idole prikazuje kao strašila. Asirija kao prava opasnost Izraelu zapravo predstavlja dolazak Jahve da sudi svom narodu. Izaija u 3,8 mnogo godina unaprijed počeo je upozoravati na pad Jeruzalema zbog nevjere odnosno idolopoklonstva i ostalih grijeha.

Izaija jedan od najvećih starozavjetnih proroka oštro se protivi idolopoklonstvu. Jedna od glavnih tema kojom se bavi Izaija jest grešnost naroda. Izaija govori da narod u čijoj sredini prebiva Bog treba biti svet i bez grijeha.

Grijeh na koji Izaija upozorava jest lažno i licemjerno štovanje Boga (Iz 1,11). Božja kazna koju će uputiti narodu odnosi se na otvrdnuće srca i tako neće izbjeći kaznu. Narod će usprkos

¹⁸ Usp. Bob Utley, *Ponovljeni zakon, vodič za proučavanje nizom komentara Starog zavjeta*, str. 138. – 140.

svemu tražiti lažne proroke koji će govoriti onako kako njima odgovara. Izaija ih opominje da se obrate od lažnih bogova i vrate se Bogu.

U Iz 19 radi se o proroštvu o Egiptu. U recima od 1 do 3 Izaija upozorava Egipćane na dolazak Jahve koji će istodobno biti i osuda i spasenje. Stih: „Jahve sjedi na brzu oblaku, u Egipat dolazi“ je metaforičkog karaktera. Opisuje Jahvu kao upravitelja prirodne sile i nadglednika prirode. Također, ima i mesijansko značenje i povezanost sa Psalmima 18,10; 104,3 ali i sa evanđelistima Markom 14,62 i Matejom 26,64. Jahanje na oblacima se upotrebljavalo i za druge bogove npr. Balaa u ugaritskim spjevovima. Kako se Božji narod susretao sa izjavama drugih naroda tako ih je pripisao svome Bogu. Redci: „Dršću pred njim idoli egipatski“ i „U njedrima premire srce Egipćana“ su usporedni. Kako bi Egipat postao svet grad treba se očistiti od lažnih bogova, a prije toga će biti osuđen. Egipat je imao mnogo bogova (Izl 12,12), a idolatrija i spiritizam ocrtni su u stihu tri: „Egiptu se pamet muti, ja sprječavam njegove naume; oni traže idole i vrače, opsjenare i gatare.“¹⁹

Poglavlje 44 u recima od 9 do 20 bavi se ludošću idolatrije, a to najbolje vidimo u recima 12-17. „Bijaše sebi nasjekao cedre, uzeo čempres ili hrast koje je za se njegovao među šumskim drvećem; ili je posadio bor koji raste od kiše. Čovjeku su dobra za vatru; uzima ih da se ogrije; pali ih da ispeče kruh. Ali od njih djelja i boga pred kojim pada ničice, pravi kip i klanja mu se. “ Ludost ovoga odlomka jest ta da čovjek sadi stablo, reže ga za: ogrjev, kuhanje hrane, a potom i za pravljenje boga. Pada ničice pred tim bespomoćnim bogom i moli ga da ga spasi. Naposljetku, tvorac zaboravlja sve pripreme i ostaje zatočen u svojoj obmani.²⁰ U retku 20 čitamo: „On voli pepeo, zavodi ga prevareno srce. Neće spasiti svog života i nikad neće reći: Nije li varka ovo u mojoj desnici?“ Taj redak nam pokazuje kako je čovjek slobodno biće.

¹⁹ Usp. Bob Utley, *Izaija: prorok i njegovo vrijeme*, str. 169 – 170.

²⁰ Usp. Bob Utley, *Izaija, najjasniji Starozavjetni očevidac YHWH-ina vječnog sveopćeg, iskupiteljskog nauma: Prorok i budućnost*, str. 80-81.

Sloboda mu je darovana od Boga i čovjekov izbor ostaje samo njegov, iako može krivo izabrati. Čovjekov slobodni izbor ujedno može biti njegov najveći grijeh ako krene za ništavnim, prolaznim stvarima i sve postavi na prvo mjesto.²¹

Izraelova ništavna idolatrija u poglavlju 57,5-6 odnosi se na različite bogove kojima su Izraelci prinosili darove. Izjava „Raspaljujete (se) među hrastovima“ upućuje na štovanje bogovima plodnosti Balaa i Ašere. „Koljete djecu“ – žrtvovanje djece je povezano i upućuje na boga Moleka. Žrtvenici Baala i Ašere bili su smješteni na vrh brežuljka što nam potvrđuje redak 57,7, a izričaj „napravila ležaj“ odnosi se na seksualne aktivnosti prilikom iskazivanja plodnosti ljudi, zemlje i stada. „Metnula si spomen svoj“ ima više značenja te se može odnositi na kip koji je postavljen u kući, hramu ili negdje na seoskim zidinama. Redci (9 – 10) u poglavlju 57 odnose se na političke obrede kako bi se osigurala obrana od mogućih upada na obred. Od jedanaestog retka nailazimo na Jahvina pitanja koja postavlja svom nevjernom narodu, a glavni problem jest taj što su Izraelci religiozni i vjerovali su u jednog Boga te se nisu sjetili ni razmišljali o Bogu. Razlozi zbog kojih je Jahve bio zanemaren je njegova šutnja. Idoli su ništavni i u trenutku pomoći Bog govori da se obrate svojim kipovima uz opomenu da će ih vjetar sve otpuhati i raznijeti.²²

²¹ Usp. Bob Utley, *Izaija, najjasniji Starozavjetni očevidac YHWH-ina vječnog sveopćeg, iskupiteljskog nauma: Prorok i budućnost*, str. 81.

²² Usp. Bob Utley, *Izaija, najjasniji Starozavjetni očevidac YHWH-ina vječnog sveopćeg, iskupiteljskog nauma: Prorok i budućnost*, str. 201 – 202.

1.2. Idolopoklonstvo u Novom zavjetu

Novi zavjet kao i Stari idolopoklonstvo spominje u negativnom kontekstu. I u Novom zavjetu idolopoklonstvo susrećemo na više mjesta. Među ostalim, apostol Pavao opominje da idolopoklonici neće baštiniti Kraljevstva Božjeg (Galaćani 5,20). Tekstovi u narednim redcima, odabrani upravo radi svoje dubine, koji će se obraditi (Dj 15, Gal 5 i 1 Sol 1) odnose se na obraćenje pogana koje je Pavao priveo ka vjeri. Pavao opominje da se od idolopoklonstva bježi što vidimo u 1 Kor 10,14. Veliki broj obraćenih kršćana, u ovom slučaju pogani, služili su idolima.²³

Evandelist Luka nas upozorava govoreći gdje nam je blago tu će nam biti i srce (Lk 12,34). Iz ovog možemo zaključiti ako Bog nije na prvom mjestu onda sve ostalo mora biti uklonjeno inače smo pod grijehom idolatrije. Pavao govoreći o idolima (1 Kor 8, 1-7) kaže Korinćanima kako kršćani moraju shvatiti da postoji samo jedan i pravi Bog. Ujedno, upozorava da čovjek treba paziti kako ne bi upao u zamku idolatrije i time otišao od živog Boga. On navodi i niz drugih stvari iz svakodnevnog života kao što su: seksualna želja, nečistoća, magija, slast, zla želja i lakomstvo koje nam mogu postati toliko važne da im pridajemo veliki značaj i postavimo ih prioritetom u životu – a to ih stavlja u rang idola.²⁴

1.2.1. Idolopoklonstvo u Djelima apostolskim 15, 6 - 20

U petnaestom poglavlju, djela apostolska (15,6) možemo nazvati i „Sabor u Jeruzalemu.“ Tekstove koju ću razraditi odnose se na pogane i njihovo obraćenje od idola. Tema sabora se odnosila na obrezanje pogana koji su se obratili. Luka koristi grčki izraz raspra (διαλογισμός) a odnosi se na raspravu ili prepirku. U ovom slučaju Luka pomoću ovog glagola označava jaku emociju.²⁵ Rasprava se vodila između Pavla i Barnabe i drugih između njih što vidimo u 15,2. Pogani koje je Pavao priveo vjeri nisu bili pogani koji su u potpunosti prakticirali poganstvo, nego su svi bili povezani s judaizmom.

²³ Usp. *Idolatrija*, dostupno na: <http://ihtus-ihtus-ihtus.blogspot.com/2008/06/idolatrija.html> (Pristup 7.8.2021.)

²⁴ *Idolatrija*, dostupno na: <http://ihtus-ihtus-ihtus.blogspot.com/2008/06/idolatrija.html> (Pristup 7.8.2021.)

²⁵ Usp. Bob Utley, *Luka povjesničar Djela apostolska*, Bible lessons international, Texas 2012., str.350.

U Dj 15,19 – 20 apostol Jakov je mišljenja da ne treba dosađivati onima koji su se obratili nego ih treba usmjeriti prema ispravnom načinu življenja. U Dj 15,19-20 čitamo: „Zato smatram da ne valja dodijavati onima koji se s poganstva obraćaju k Bogu, nego im poručiti da se uzdržavaju od mesa okaljano idolima, od bludništva, od udavljenoga i od krvi.“ U retku 20 imamo različite smjernice, a jedna od njih se odnosila i na nedolično ponašanje Židova prema poganima jer su smatrali za sebe da su svet i izabran narod. Iz teksta je teško razaznati kome je zabrana upućena prema praksama poganskog nećudorednog štovanja ili na Židove koji su osjetljivi na incest. Rečenica „ono što je udavljeno i od krvi“ poziva na uzdržavanje od krvi i mesa. Za pogane to uzdržavanje je značilo potpuni prekid s njihovim idolatrijama u prošlosti.²⁶

1.2.2. Idolopoklonstvo u poslanici Galaćanima 5,16-21 i 1 Solunjanima 1, 9-10

Poslanica Galaćanima je Pavlova najjasnija poslanica i odnosi se na spasenje po milosti i vjeri. I Solunjani i Galaćani su bili pogani koje je Pavao priveo vjeri. Solunjani su se od idola obratili k Bogu te su trebali odbaciti sve ostale bogove. Za Pavla štovanje idola je isprazno i uzaludno te je tvrdio da iza ispraznog štovanja idola stoji demonska djelatnost, a primjer vidimo u 1 Kor 10,20.²⁷ U Galaćanima Pavao nabroja djela tijela među koje spada i idolopoklonstvo.

U poslanici Galaćanima 5,16-21 imamo Pavlov poziv Galaćanima da žive po Duhu i djelima duha suprotstavlja djela tijela među kojima ubroja i idolopoklonstvo. „Hoću reći: po Duhu živite pa nećete ugađati požudi tijela! Jer tijelo žudi protiv Duha, a Duh protiv tijela. Doista, to se jedno drugomu protivi da ne činite što hoćete. Ali ako vas Duh vodi, niste pod Zakonom.“ (Gal 5,16-18) U retku 17 prikazana su dva načina življenja i spašavanja. Prvi način se odnosi na ljudske napore prema pobožnom životu, a drugi se odnosi na Božju milost i prikazane su i u poslanici Rimljanima 8,1-11.²⁸ „U retku: 'Niste pod zakonom' nema člana ispred 'zakonom' u grčkom tekstu, tako da riječ može imati širu konotaciju nego samo židovski zakon.

²⁶ Usp. Bob Utley, *Luka povjesničar Djela apostolska*, str. 353, 355, 360.

²⁷ Usp. Bob Utley, *Pavlova prva pisma: Poslanica Galaćanima i 1. i 2. Solunjanima*, Bible lessons international, Texas 2013. str. 111.

²⁸ Usp. Bob Utley, *Pavlova prva pisma: Poslanica Galaćanima i 1. i 2. Solunjanima*, str.177.

Ovdje, zakon ima smisao načina života korištenog za pristup Bogu. Ovdje je ponovno oprečje između dva načina bivanja ugodnim Bogu ili prihvaćenim od Boga: samo-napor i Božja besplatna milost.²⁹

Pavao Galaćane upozorava da ne ispunjavaju žudnju mesa misleći na požude tijela i sve što sa sobom tijelo donosi. Pavao riječ tijelo koristi kako bi opisao ljudsku sklonost grijehu jednaku onoj prvoj adamovskoj naravi. Djela tijela kao što su bludnost, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, ljubomora, spletkarenje, pokazuju ljudsko djelovanje i sebičnost. Na vidjelo izlazi čovjekova želja za ugodom odnosno stavljanje svojih ugoda na prvo mjesto. U retku 20 spominje se vraćanje. Bludnost i razvratnost u ovom tekstu okarakterizirane su kao one kod poganski običaja, a to je razbacivanje s putenim požudama, a idolopoklonstvo se odnosi na štovanje raznih kipova ili beživotnih predmeta.

U prvoj Poslanici Solunjanima 1,9-10 riječ je o obraćenju Solunjana. U retku 9-10 čitamo: „Oni sami o nama pripovijedaju: kako dođosmo k vama, kako se od idola obratiste k Bogu da biste služili Bogu živomu i istinskomu iščekivali s nebesa Sina njegova koga uskrisi od mrtvih, Isusa koji nas izbavlja od gnjeva što dolazi.“ Iz ovih redaka jasno se očituje jednobojstvo, eshatologija i kristologija. Daje se naslutiti Pavlovo veselje što su Solunjani prihvatili vjeru, što su se obratili i nakon njegova odlaska su nastavili širiti vjeru u jednoga Boga. Rečenica: „Od idola se obratiste Bogu“ upućuje na njihovo pokajanje zbog idolopoklonstva i prijašnje vjere odnosno poganstva. Tri dokaza obraćenja Solunjana su bili okretanje od idola, služenje jednome Bogu i čekanje na Kristov povratak, paruziju koja njima nije bila u potpunosti jasna. Okrećući se od idola sad služe istinskom i živom Bogu koji će uvijek biti uz njih i vjeran svome narodu.³⁰

Bog je čovjeku dao slobodnu volju s kojom može odabirati svoj stil i način života. I sa obzirom na slobodnu volju, čovjek izabire idole, magiju, praznovjerje. Čovjek se treba nekome prikloniti ili vjeri ili praznovjerju.

²⁹ Bob Utley, *Pavlova prva pisma: Poslanica Galaćanima i 1. i 2. Solunjanima*, str. 117.

³⁰ Usp. Bob Utley, *Pavlova prva pisma: Poslanica Galaćanima i 1. i 2. Solunjanima*, str. 151.

2. IDOLOPOKLONSTVO U SUVREMENOM SVIJETU

U drugom djelu ovog rada osvrnut ćemo se na idole u prenesenom smislu i na zamjenske religije kao što je New age. Idolopoklonstvo se uvuklo u mnoge sfere čovjekova života u tolikoj mjeri da ni ne obraćamo pozornost. Glavno pitanje jest: „Kako danas prepoznati idolatriju i kakva je povezanost današnje idolatrije s onom idolatrijom o kojoj smo govorili u prvom poglavlju?“ Idoli ne moraju uvijek biti izrađeni od kamena ili drveta, od neke skupocjene tvari, srebra ili zlata. Idol nadalje može biti glazba, određena osoba, čovjek, pa čak i dijete. Idol može biti sport, dečko, roditelji, ideologija, priroda, politika, društveni medij. Idolopoklonstvo zapravo može biti sve što stavljamo na prvo mjesto, to jest na mjesto Boga. Mladi su najčešći potrošači moderne tehnologije pa su i samim tim izloženi njihovim zamkama. Najnoviji suvremeni muzički pravci, stripovi, crtani filmovi, časopisi za djecu osim lijepog donose i ono manje lijepo, okultno i magijsko. Sve ovo navedeno obiluje raznim skrivenim porukama i simbolima te pozivaju na samoubojstvo i nasilje.³¹ Prema nekim sociolozima stigli smo do faze homo ludensa (ideja talijanskog sociologa Gianfranco Morra o četvrtom čovjeku), hedonističkoga čovjeka izgubljena u masi, kojemu su igra i zabava na prvom mjestu.³² Suvremeni svijet obiluje idolima i raznim sektama, a suvremeni čovjek sve manje je biće nade, razuma, a sve više biće nemoralna, ovisno o stvarima i negira sve autoritete.³³

³¹ Usp. Zoran Luković, *Utjecaj kulturnih elemenata na sustav vrijednosti pojedinca „Ima li kulta bez grupe“*, Novi religiozni pokreti, sekte i kultovi, Zbornik radova Međunarodnog, međureligijskog i interdisciplinarnog simpozija, Zagreb, 2014., str. 248-249.

³² Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, Split, 2014., str. 16.

³³ Usp. Zlatko Miliša, *Anarhistične implikacije simbola u suvremenoj kulturi, odgoju i studentskim prosvjedima*, Novi religiozni pokreti, sekte i kultovi, Zbornik radova Međunarodnog, međureligijskog i interdisciplinarnog simpozija, Zagreb, 2014., str. 143.

2.1. Ropstva našeg vremena kao idolopoklonstvo

U današnje vrijeme najzastupljenije idolopoklonstvo jest novac, društvene mreže, karijera i ljudska prava koja se u današnje vrijeme toliko zastupaju da zaboravljamo prave vrijednosti. Ti idoli nas udaljavaju od Boga jer nas okupiraju, a mi nismo ni svjesni te činjenice. Sve za čim žudimo i sve što stavljamo na prvo mjesto ujedno nas udaljava od Boga, mira i života. Djeca i adolescenti su izloženi u velikoj mjeri zbog njihove naivnosti. Ta dob je vrijeme kada žele pronaći sebe i prihvaćaju sve što im se nudi.

2.1.1. Novac i moć

Novac, sredstvo bez kojeg je danas teško opstati ujedno je i sinonim za idolopoklonstvo. Ono što je zlatno tele Izraelcima predstavljalo tako današnjem čovjeku predstavlja novac. Novac sam po sebi nije zlo. Zlo je u pretjeranoj žudnji i pohlepi za posjedovanjem novca. Nitko nije „otporan“ na pohlepu. Pohlepa je skrivena i pogađa sve podjednako, potkrijepljeno time da je čovjek pohlepan kad hoće više i kad stalno teži ka materijalnom u želji da ima sve više i više. Pohlepa uvjetovana novcem itekako utječe na čovjeka na njegovo duševno i fizičko stanje. Novac svi koristimo, svima je potreban ali o novcu se rijetko govori, tj. osobe se osjećaju nelagodno govoreći o svome materijalnom stanju, ukoliko imaju malo. Također, i u crkvi se nerijetko govori o novcu i njegovom utjecaju na cjelokupno čovječanstvo. Isus je više puta govorio o novcu i na koji se način treba postupati prema njemu nego o nebu. Isus nas upozorava na učinak novca te da će bogataš teško u Kraljevstvo Božje a to čitamo u Mateja 19,23-24 . I Pavao nas upozorava na pohlepu govoreći da ljudi koji su pohlepni neće naslijediti Božjeg kraljevstva. „Zaista korijen svih zala jest srebroljublje; njemu odani, mnogi odlutaše od vjere i sami sebe isprobadaše mukama mnogima.“ (1 Tim 6,10) Lakomstvo i pohlepa u Bibliji su opisani kao idolopoklonstvo koje isključuje čovjeka iz kraljevstva Božjeg.³⁴

Papa Franjo se osvrnuo na odnos prema novcu ovim riječima: „To je svakodnevni problem. Kolike su obitelji uništene zbog novca: brat protiv brata, a otac protiv sina. Prvo što privrženost novcu učini, jest uništenje. Kad je neka osoba privržena novcu, uništava sebe i obitelj. Novac

³⁴ Usp. *Novac, Bog i idolopoklonstvo*, dostupno na: <http://biblija-govori.hr/novac-bog-i-idolopoklonstvo/> (Pristup, 11.8.2021.)

uništava! Istina je, zar ne? Novac služi za dobra djela, za napredak čovječanstva, ali, ako je srce privrženo novcu, onda razara osobu. Današnji ratovi koji se vode a i oni prošli koji su se vodili jedan od glavni uzroka je bio novac a čovjek je bio posrednik, lutka vođena svojom pohlepom i težnjom za više. Danas mnoge obitelji ne pričaju radi nasljedstva. Novac ako zavlada čovjekom on uništava. Vode se regionalni ratovi na kojima se zarađuje proizvodnjom i prodajom oružja te se uspostavlja ravnoteža idolatrijskih ekonomija koje žrtvuju čovjeka. Globalizacija koja bi obogatila bila bi ona nalik poliedru gdje su svi ujedinjeni i gdje svatko čuva svoje bogatstvo i identitet.“³⁵

S obzirom na to da je čovjeku dana sloboda moramo biti dobri upravitelji resursima koji su nam dani na raspolaganju.³⁶ Novac i moć usko su povezani i na isti način moć djeluje na čovjeka kao i novac. Čovjek u želji da bude moćan prepušta se raznolikim „ovisnostima“ današnjeg vremena. Bogatstvo i novac su oduvijek bili iskušenja. Imaju prividan sjaj koji privlači i zarobljava baš poput sjaja zlatnog teleta. S obzirom da je od zlata, zlatno tele je bilo simbolom energije, moći i snage ali u konačnici to je prividnost koja zarobljava jer „tako biva s onim koji sebi zgrće blago, a ne bogati se u Bogu.“ (Lk 12,21)

Papa Franjo za novac kaže da je to idolopoklonstvo koje ubija i stvara ljudske žrtve jer i danas postoje ljudi koji su gladni novca nasuprot djece koje nemaju lijekova.³⁷ Suvremeni čovjek, gladan novca vrlo je sličan faraonu koji je zauzet gradnjom gradova – skladišta (Izl 1,11) a jedina misao mu je samo o tome kako će povećati svoje bogatstvo (usp. Lk 12,16-21).³⁸ Postajemo neosjetljivi prema siromašnima i upali smo u antropološku krizu. U središtu svakog ekonomskog sustava trebao bi biti čovjek ali zbog pohlepe smo upali u idolatriju novca.

³⁵ Usp. Jorge Bergoglio, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, KS, Zagreb, 2016., str. 170-171.

³⁶ Usp. *Koja je bila svrha kipova kojima je Bog zabranio klanjanje u Starom zavjetu*, dostupno na: <http://www.svjedocanstva.com/rijec/bozja-rijec/koja-je-bila-svrha-kipova-kojima-je-bog-zabranio-klanjanje-u-starom-zavjetu/4-5-181.html> (Pristup, 11.8.2021.)

³⁷ Usp. *Papa Franjo: ne budimo navezani na boga novca*, dostupno na: <https://www.bitno.net/vijesti/vatikan/papa-franjo-ne-budimo-navezani-boga-novca/> (Pristup 1.9.2021.)

³⁸ Usp. Domagoj Runje, *Bogoslužje – Izlazak iz ropstva*, str. 77.

2.1.2. Društvene mreže i mediji

U ovom poglavlju društvene mreže specificirane su kao sredstvo druženja, a mediji kao sredstvo informiranja i formiranja vijesti za osobe prema svome nahodaženju, što nerijetko ne mora biti istinito. Društvene mreže prodrle su u sve sfere čovjekova života i u različite društveno – političke sfere te učinile mogućim ono što je do jučer bilo nezamislivo. Društvene mreže postaju oružje današnjeg vremena i predajemo im značaja više nego bi smo trebali.³⁹ Neprestani razvoj tehnologije čovjeku omogućava i veći dotok informacija. Sadržaj tih informacija sa sobom donose i različite stavove koji nisu uvijek prihvatljivi.

Prekomjerna upotreba društvenih mreža sa sobom nosi brojne opasnosti. Danas svi više-manje posjeduju mobitele i život bez njih je nezamisliv.

Većina nas mobitele koristi dok smo u društvu, za vrijeme jela, dok smo s obitelji. Posljedica svega toga jest depresija, osjećaj manje vrijednosti, osjećaj usamljenosti.

Sve više se oslanjamo na tehnologiju misleći da nam pomaže da popuni određenu prazninu a učinak je potpuno drugačiji od očekivanog i postajemo antisocijalne osobe. No, nije problem u tehnologiji, mobitelima i društvenim mrežama, već u našem odnosu prema njima.⁴⁰ Prekomjerna uporaba društvenih mreža prisutnija je kod adolescenata. U toj dobi mladi su najviše izloženi raznim utjecajima. Pitanje koje je za sve nas od krucijalne važnosti jest: za što nam služe društvene mreže i koja je njihova svrha u našem životu? Objavljujući slike na mrežama žudimo li za slavom, želimo li ego, zaboravljamo na Boga. Društvene mreže i medije možemo usporediti sa deset egipatskih zala i faraonom. Naš odnos prema društvenim mrežama usko je povezan sa faraonom koji je sebe smatrao božanstvom (Izl 5,2) U prvi plan stavljamo sebe, okupirani drugim stvarima i upadamo u grijeh sebeljublja i egolatrije baš kao što je radio i faraon. Egolatrija i kult tijela karakteristika su vremena u kojemu živimo. Moj „ja“ postao je konačno mjerilo svih istina a grijeh je sve ono što vrijeđa ego. Na pijedestal je uzdignut poganski bog Eros sa svojim kultom tijela.⁴¹

Nisu samo društvene mreže koje čovjeka zavode i zarobljavaju tu su i mediji poput novina, televizije, koji kroje obrasce mišljenja, ponašanja, mode i potrošnje. Imati medije u rukama znači

³⁹ Usp. Tomislav Dokman, Maja Kuželj, Mario Malnar, *Društvene mreže ulazi modernog oružja*, Zagreb, str.1.

⁴⁰ Usp. *Društvena mreža – ovisnost modernog doba*, dostupno na: <https://biblijaiznanost.net/drustvena-mreza-ovisnost-modernog-doba/> (Pristup 13.8.2021)

⁴¹ Usp. *Razgovor s Josipom Blaževićem*, dostupno na: http://mojsvijet.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=124&Itemid=137 (Pristup 2.9.2021.)

posjedovati moć. Kao što je iskazao Blažević u svojoj knjizi: „Uistinu, razvojem i ekspanzijom medija promijenio se i svijet, postajući manje solidarniji, humaniji, kao 'globalno selo'.“⁴² Društvene mreže i mediji današnjem čovjeku su stil života ali stil koji zarobljava i pretvara u ovisnike. Tolić nas je upozorila: „Moćne korporacije, koristeći se medijima, sve više pretvaraju djecu u pasivne konzumente, ovisnike o stvarima – nesposobne razlikovati autentičnu od neautentične zbilje. Brisanjem granica između stvarnoga i zamišljenog, takvi mediji postaju sredstvo ideologije zavođenja. Oni pretvaraju Homo sapiens – communicans u homo consumens, što ima negativne implikacije na odgoj djece i mladih.“⁴³ Pod naletom tehnologije nastao je izolirani pojedinac s krizom identiteta. Vidljiv je veliki porast broja mladih koji robuju tehnologiji, preciznije internetu i videoigrama. Proizvođači / manipulatori su shvatili kako na ljudsko ponašanje najviše mogu utjecati simbolima.⁴⁴

A. Tolić je također i navela da: „Manipuliranje slikom nekog idola, simbolima koji označuju potrebu, kod masa se stvaraju lažni osjećaji moći pri odlučivanju (za ovaj ili onaj proizvod, odabir životnog stila, ponašanja, itd.). Stoga su mediji najeksplicitniji nositelji simboličkih poruka.“⁴⁵ Većina ljudi smatra da nisu izloženi nikakvoj opasnosti ni manipulaciji.

U istraživanju se navodi podatak da djeca oko 85% vjeruju web – medijima i informacijama. Ovdje dolazimo do problema da sve što im bude ponuđeno bit će i prihvaćeno i tako postaju žrtve u „raljama“ manipulatora.⁴⁶ Na taj se način djeci serviraju sekte i okultno.

2.1.3. Ljudska prava

Opća deklaracija o ljudskim pravima u članku 1 donosi sljedeće: „Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svjesnošću te trebaju jedna prema drugima postupati u duhu bratstva.“ Ljudska smo bića, te nam samim tim odmah pri rođenju pripadaju temeljna prava koja stječemo rođenjem, te nam osiguravaju jednakost, ravnopravnost, dostojanstvo. Rođenjem smo stekli jednakost i slobodu. Svi imamo pravo

⁴² Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 88-89.

⁴³ Mirela Tolić, *Poruke i sublimirane tehnike u medijima*, Novi religiozni pokreti, sekte i kultovi, Zbornik radova Međunarodnog, međureligijskog i interdisciplinarnog simpozija, Zagreb, 2014., str. 151.

⁴⁴ Usp. Mirela Tolić, *Poruke i sublimirane tehnike u medijima*, str. 152-153.

⁴⁵ Mirela Tolić, *Poruke i sublimirane tehnike u medijima*, str. 153.

⁴⁶ Usp. Mirela Tolić, *Poruke i sublimirane tehnike u medijima*, str. 161.

ponajprije na život, na hranu i dom bez obzira na dob, spol, religiju, nacionalnost. No to nije bio slučaj sa Izraelcima kada su bili u egipatskom ropstvu (Izl 5,15-16) te im je bila uskraćena sloboda a tek rođenoj muškoj djeci život. (Izl 1,22)⁴⁷ Izraelcima su u ropstvu uskraćena sva ljudska prava. Prvo i osnovno pravo jest pravo na život koje im je bilo uskraćeno (Izl 1,10). Ropstvo u Egiptu se odnosilo i na prisilan rad (Izl 1,11). Svojim robovanjem nad Izraelcima faraon je tako gradio gradove – skladišta i održavao stabilnost kraljevstva i oduzimao im sva prava.

No koja je uloga ljudskih prava u čovjekovu životu? Već smo rekli da prvo i osnovno pravo jest pravo za život. No što je s onom nerođenom djecom i majkama koje im oduzimaju to pravo. U Općoj deklaraciji o ljudskim pravima u članku 3 jasno piše da svatko ima pravo na život. No, služe li današnja prava da okupiraju čovjeka i zauzmu Božje mjesto? Pitanje koje nam se nameće jest: Ako su ljudska prava skup vjerovanja, što znači vjerovati u njih? Jesu li ta vjerovanja poput nade, vjere ili nečeg drugog?⁴⁸ Ljudska prava su pogrešno shvaćena posebno ako se gledaju kao "sekularna religija."

Ljudska prava su bitna za svakog čovjeka, pomažu mu da se sam zaštiti ako se nalazi u opasnosti. Od 1945. godine jezik ljudskih prava postao je izvor moći i autoriteta i prava postaju univerzalna. Ljudska prava postoje za rješavanje sukoba te ne smiju ograničavati život pojedinca.⁴⁹ Ljudska prava su i moralno univerzalna a sukob oko univerzalnosti normi o ljudskim pravima jest politička borba.

Da bi ljudska prava bila potpunija trebamo i moramo razviti vjeru u ljudska prava na temelju čovjeka i zato je ljudskim pravima prijeko potrebna teologija kako bi se čovjeku objasnilo zašto ljudska bića imaju „pravo na prava“.⁵⁰ U spisu Papinske komisije *Justitia et Pax* stoji: „Bilo je vremena u povijesti Crkve u kojima se ljudska prava riječju i dijelom nisu jačala i branila odgovarajućom jasnoćom i energijom. Danas je Crkva po svojem nauku i svojoj djelatnosti važan činitelj na području ljudskih prava. Njezin se doprinos vrlo cijeni i društvo traži njezin savjet kako bi se ukupan trud oko punog priznanja ljudskih prava mogao pokazati djelatnim i plodnim.“⁵¹

Ljudska prava u borbi da se ostvare sva prava, čovjeka dižemo na pijedestal a s religioznog stajališta je to idolopoklonstvo, jer smatramo nešto zemaljsko kao uzor. Humanističko

⁴⁷ Usp. Domagoj Runje, *Bogoslužje – Izlazak iz ropstva*, str. 77.

⁴⁸ Usp. Michael Ignatieff, *Human Rights as Politics and Idolatry*, Princeton University press, 2011., str. 80.

⁴⁹ Usp. Michael Ignatieff, *Human Rights as Politics and Idolatry*, str 94-95.

⁵⁰ Usp. Michael Ignatieff, *Human Rights as Politics and Idolatry*, str. 101, 104.

⁵¹ Valentin Zsifkovits, *Dostojanstvo čovjeka i ljudska prava*, Graz, str. 1.

idolopoklonstvo opasno je zbog postavljanja ljudskih prava, zahtjeva i potreba ljudske vrste iznad bilo koje druge.⁵² Moramo prestati razmišljati o ljudskim pravima kao adutima i početi razmišljati o njima kao o jeziku koji stvara osnovu za promišljanje. Prava nisu univerzalni credo globalnog društva, nisu sekularna religija, već nešto mnogo ograničenije, a opet jednako vrijedno: zajednički vokabular iz kojeg mogu započeti naši argumenti i goli ljudski minimum iz kojeg se mogu ukorijeniti različite ideje o procvatu čovjeka.

Kao i društvene mreže tako i ljudska prava možemo usporediti sa kultom faraona koji je veličao i smatrao sebe bogom. Ako ljudska prava stavimo iznad svega pretvaramo ih u idolopoklonstvo, točnije u humanizam koji obožava sebe kao što je i faraon radio.⁵³ Iz ovog svega možemo zaključiti da ljudska prava kad se odvoje od Boga idu krivim putem i prava za koja se borimo nisu više za čovjeka nego se okreću protiv njega što se vidi u porastu ubojstava, pobačaja.

2.2. Zamjenska religija New age kao idolopoklonstvo

Jedan od pokreta o kojem ćemo govoriti jest New age a klasificiran će biti kao zamjenska religija ali i idolopoklonstvo. New age je odabran kao problem današnjice, te ćemo se njime pozabaviti.⁵⁴ „Mreže bez vođe, a ipak velike snage, na djelu je da ovaj svijet uvede u radikalnu promjenu. Njezini su članovi napustili temeljna shvaćanja zapadne misli i možda su čak prekinuli kontinuitet povijesti. Ta je mreža „blaga zavjera“ u znaku Vodenjaka. Zavjera bez političke doktrine. Bez proglaša.“⁵⁵ Riječi su to Marilyn Ferguson najpoznatije teoretičarke New agea.

Ime New agea upućuje na nešto što je novo. No, gledajući iz povijesne perspektive nije ni približno novome. Problem sa kojim se susrećemo jest sljedeći: kako definirati New age? S ovim pitanjem muče se istraživači spomenutog fenomena jednako kao i njegovi protagonisti koliko i zagovornici.“ Marilyn Ferguson u svom proglasu piše da se New age ne može definirati. New age je slatka zavjera u znaku Vodenjaka. Predstavlja se kao nešto što je slatko, umiljato i vrlo poželjno. Carl A. Celler opisuje New age sljedećim riječima: „Definirati New age? Jalov posao. Nemoguće

⁵² Usp. Michael Ignatieff, *Human Rights as Politics and Idolatry*, Princeton University press 2011, str. 107-109.

⁵³ Usp. Michael Ignatieff, *Human Rights as Politics and Idolatry*, str. 119.

⁵⁴ Josip Šimunović, *Nova evangelizacija kao odgovor Crkve na sekte*, str. 275.

⁵⁵ Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 66.

je odrediti strogu definiciju jednom tako privlačnom fenomenu. New age, Nova era: ova definicija pridana je pokretu koji je već postojao i koji je, već od početka, bio iznimno raširen i mnogolik. Odavno smo bili u očekivanju nastupa Doba Vodenjaka: New age je ostvarenje Doba Vodenjaka. Krajem XIX. stoljeća astrolozi su naviještali početak Doba Vodenjaka za polovicu XX. stoljeća: u ovom trenutku, govorili su, dizanje sunca u proljetnom ekvinociju prijeći će iz zodijačkog znaka Riba u znak Vodenjaka. Budući da Vodenjak simbolizira širenje slatke vode, blagotvorne i plodonosne, Dob Vodenjaka bit će trenutak prosperiteta i mira.“

New age za svoj cilj ima preobrazbu čovjeka, odnosno preobrazba njegova uma i svijesti koja će uroditi preobrazbom društva. New age je postao stil života koji osvaja sve strukture i institucije društva. Što se tiče pripadnosti imamo četiri kruga. Konzumenti New agea, klijentela, zatim slijede Djeca Vodenjaka te profiteri New agea.

Najbrojniji među njima su konzumenti a najmalobrojniji Djeca Vodenjaka. Profiteri predstavljaju glavno uporište New age-a. Mnogi hoteli, dućani, knjižare, farmaceutske tvrtke na svojim policama nude proizvode New agea.⁵⁶

New age možemo promatrati i kao pokret buđenja koji je utjecao na pojedine segmente okultizma. Vrlo je blizak modernom neopoganstvu (moderni religijski pokret sa karakteristikama religije). Gledajući sociološki tada New age ne možemo nazvati pokretom jer nema uređenu strukturu ni organizaciju kojoj bi pripadao. Riječ je o nejasnom fenomenu odnosno mreži. On je „mreža“ koja povezuje sve od prošlosti do sadašnjosti, stvarnost i fantaziju. New age spaja nespojivo. Od svake religije uzima ponešto. Njegov cilj je stvaranje kritične mase iz koje će proizaći nova civilizacija, novo društvo. Želi odgojiti novi naraštaj sa svojim sustavom vrijednosti i drugačijim percipiranjem stvarnosti.

New age je zapravo praznovjerje jer se oslanja na magijske tehnike kojima će postići određen cilj. Čista je suprotnost postojećim religijama. Zagovara sentimentalnu duhovnost lišenu svih religija. New age zauzima superioran stav. Potraga za istinom im je alibi za oslobađanje od religija.⁵⁷ Da bi smo razumjeli New age moramo poznavati i kanaliziranje. Kanaliziranje (channeling) je moderni oblik spiritizma premda je iz njega proizišao, ipak se razlikuje od njega. Jedna od bitnih razlika jest da channeling nema sklonost preobrazbe u neki religiozni pokret.

⁵⁶ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 65-69.

⁵⁷ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 79-87, 103.

Proroci Novog doba tvrde da je Biblija napisana channelingom te da je Krist bio „kanal“ poslan od entiteta odnosno Boga s ciljem da prenosi poruke.⁵⁸

2.2.1. New age i kršćanstvo

New age se kršćanstvu predstavlja kao alternativa, a Stanko Jambrek osvrnuo se na New age sljedećim riječima: „Potkraj dvadesetoga stoljeća Zapad je zapljusnuo val novih religijskih pokreta koji su sa sobom donijeli pravu poplavu okultnoga, oživljavanje spiritizma i teozofije, magijsko-mitskih slika svijeta, opijenost istočnjačkom duhovnošću, zanimanje za astrologiju, parapsihologiju te razne spiritualne tehnike i oblike duhovne terapije.

Ovi pokreti, koji čine veliko zamršeno klupko različitih religijskih orijentacija, raspoznaju se danas pod jednim zajedničkim nazivnikom - New age pokret. Pokret je danas poznat kao najbrže rastući sustav alternativnoga vjerovanja.⁵⁹ Pola stoljeća postojanja motiv je da ozbiljnije razmotrimo New age, fenomen koji obuhvaća širok spektar djelatnosti u koji su uključeni milijuni ljudi. Ovdje nije riječ o nečemu što je prolazno a to možemo vidjeti iz činjenice da ovaj fenom traje već pedeset godina. New age se ukorijenio na plodno tlo zapada. Na području gdje su izgubljene duhovne i moralne vrijednosti te smisao života. No, New age se uvukao i u Crkvu, štoviše i unutar samog klera može se pronaći pokoji (idolo) poklonik poput bivšeg dominikanca Matthewa Foxa.⁶⁰ Temeljna razlika New age i kršćanstva jest vjerovanje da čovjek nije kruna stvaranja stvoren na sliku Božju. No ovo nije jedina razlika. New age vjeruje u boga energije dok kršćani vjeruju u jednoga Boga. To možemo potkrijepiti sljedećim citatom: „Riječ je o primitivnoj razini materijalističkog panteizma. Bog nije osoba. On je energija koja sve prožima i svime upravlja.“⁶¹ Crkva ne osporava postojanje kozmičkih energija ali ih ne poistovjećuje s Bogom. Nadalje, New age pravi razliku između zemaljskog i božanskog Krista. U trenutku krštenja na rijeci Jordan kristička svijest se spustila na Isusa i on je tad postao Krist. Tvrde da je Krist bio vođa čovječanstva u eri Riba te da ne postoji samo jedan Krist, nego mnoštvo njih ali i da svi možemo postati kao on. U svim religijama postoji govor o duhu no, New age ga je pretvorio u božansku energiju. Ovdje je

⁵⁸ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 183-209.

⁵⁹ Stanko Jambrek, *Kršćanstvo i New age duhovnosti*, Bogoslovni institut, Zagreb, 2005. str. 7.

⁶⁰ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 695 – 703.

⁶¹ Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 738.

riječ o pridavanju božanskih atributa energijama te nas to upućuje na sofisticirano idolopoklonstvo. Ovim pojmom New age uklanja religijske granice te stvara sinkretizam znanosti i religija. Podjela na dobre i zle anđele u New ageu nema te su oni za njih energetska bića, vodiči, poganska i mitološka bića. Domaća ezoterijska scena obiluje anđelima i njihovim karticama, radionicama za prizivanje anđela itd.

Što se tiče spasenja New age tvrdi da svatko spašava sam sebe posredstvom različitih tehnika (npr. joga) izmijenjenim stanjima svijesti i višeg znanja (gnoze) ali jedini grijeh jest biti potpuno odan nekoj religiji i pridržavati se njenih morala i dogmi što možemo vidjeti u slijedećem citatu. „Čovjek je Bog koji je zaboravio svoju istinsku narav tvrdi New age. New age je usvojio (i izopačio) tantričku okultnu antropologiju na bazi čakri. Radom na njihovu uravnoteženju pojedinac se već za života stapa s neosobnim božanstvom i postiže zdravlje.“ Crkva nas uči da je čovjek stvoren na sliku Božju, ovisan o Bogu ali nije Bog. Premda je čovjek stvoren kao slobodno biće na njemu je da bira između dobra i zla a spasiti se može jedino Božjom milošću. Što se tiče dobra i zla ono ne postoji kao ni granica između ta dva pojma. Postoji samo svjetlo i odsutnost svjetla, međusobno se isprepliću i oboje je relativno. Jedina dogma New agea jest čovjekova sreća. S obzirom da je sve njoj podređeno New age se definira i kao narcisoidna duhovnost.⁶²

Prva upozorenja na New age uputio je Papa Ivan Pavao II. Papa upozorava kako ideje ovog pokreta utječu i na praktične katolike. New age ne zauzima neprijateljski stav prema kršćanstvu kao takvu, štoviše, spreman je integrirati ga u svoj sinkretistički svjetonazor, ali odbacuje kršćansku evangelizaciju jer se kršćanstvo predstavlja kao religija „istinitija“ od drugih religija, prema kojoj je spasenje jedino u imenu Isusa Krista, a ta je pak perspektiva nepomirljiva s relativističkim i sinkretističkim svjetonazorom New agea. U svojoj knjizi *Prijeći prag nade*, Ivan Pavao II. bio je još jasniji što se tiče ovog pokreta: „Posebno je pitanje ponovna pojava starih gnostičkih ideja u obliku takozvanog New agea. Ne možemo se zavaravati da on donosi obnovu religije. To je samo jedan novi način prakticiranja gnoze, to jest onog stajališta duha što, u ime dubokog poznavanja Boga, na kraju preokreće Njegovu riječ i zamjenjuje riječima koje su samo ljudske.

Gnoza se nikad nije povukla s područja kršćanstva, nego je živjela s njim, katkad pod maskom filozofske struje, ali češće na religiozan ili prareligiozan način, u odlučenoj iako ne očitovanoj suprotnosti s onim što je bitno kršćansko.“ Ivana Pavao II. upozorava da New age ne donosi nikakvu obnovu a vjernici prema njemu trebaju biti kritični.

⁶² Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 739-743.

Talijanska biskupska konferencija u pastoralnoj noti također se osvrće na New age sljedećim riječima: „U New ageu je obezvrijeđen i relativiziran pojam istine, a tko ističe njezinu potrebu, smatra se opasnim za slogu među ljudima, uznemiravateljem hoda u novo doba, određena privesti kraju kontroverzije i podjele prethodnik svjetskih razdoblja. Na pragu dvijetisućite obećano je “novo doba“ svijeta „doba Vodenjaka“ koje će biti doba sveopćega jedinstva i mira, obilježeno dolaskom jedne planetarne religije, koja pretpostavlja da se naslijedi sve što je bilo i jest pozitivno u svim prijašnjim religijama, dovodeći ih u njihovu dovršenju.

Referirajući se i na misao kršćanskih autora, ovaj pokret obeskrepljuje istinu, jedinstvenost i puninu značenja Kristova spasenjskog događaja.“⁶³ Kardinal Godfried Daneels za New age kaže da je nebuloza koja sadrži okultizam, ezoterizam, magijsko i mitsko mišljenje o tajnama života i trunak kršćanstva, sve to pomiješano s idejama proizašlim iz astro-fizike.

Papa Benedikt XVI. u svojoj knjizi Vjera – istina – tolerancija New age uspoređuje sa drevnom gnozom, uvjeren u svoju superiornost. Uočava da New age nudi modernu mistiku koju treba iskusiti, pri čemu na površinu izlazi empirizam i individualizam. Srž problema vidi u nijekanju apsolutne istine.⁶⁴

Vjeru u osobnog Boga New age zamjenjuje gnostičkim vjerovanjem u „božansku iskru“ nas samih ili naše „više ja“. New age možemo usporediti sa pojedinim nevjernim Izraelcima koji su se klanjali zlatnom teletu. Klanja se stvorenju umjesto Stvoritelju, sebi umjesto Bogu. Katekizam Katoličke Crkve upozorava: „Prije dolaska Kristova Crkva mora proći kroz posljednju kušnju koja će uzdrmati vjeru mnogih vjernika. Progonstvo što prati njezino putovanje na zemlji otkrit će „otajstvo bezakonja“ pod oblikom religijske obmane koja će ljudima nuditi prividno rješenje njihovih problema po cijenu otpada od istine. Vrhovna religijska obmana jest obmana Antikristova, to jest obmana jednoga pseudomesijanizma u kojemu čovjek slavi sam sebe umjesto Boga i njegova Mesije koji je došao u tijelu.“ New age prvenstveno griješi protiv prve Božje zapovijedi jer se klanja sebi, stvorenju a ne stvoritelju. Kada čovjek počne veličati sebe, to je isto kao da je počeo tiskati svoj lažni novac a rezultat je lažno bogatstvo. New age je kult čovjeka i slavljenje vlastite sakralnosti.⁶⁵

Kao što je New age sve podredio sreći tako je današnji čovjek sve podredio novcu. Radi novca se vode ratovi i u službi je lažnog boga. Osim novca, čovjek je sve podredio društvenim

⁶³ Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 704-705.

⁶⁴ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 720-721.

⁶⁵ Usp. Isto. str. 727. – 728.

mrežama a mediji iskorištavaju čovjekovu ogromnu zainteresiranost nudeći raznorazni sadržaj koji u većini slučajeva obmanjuje.

Društvene mreže uvelike su promijenile komunikaciju a u zadnje vrijeme sve češće se koriste kao moćno oružje.⁶⁶ Društvene mreže i mediji nisu samo izazov za čovjeka već i za Crkvu. Crkva se nalazi pred izazovom vremena kako preko medija što prikladnije prenijeti nauk. No, mediji nisu jedini problem koji vrebaju današnjeg čovjeka i Crkvu. Jedan od vodećih problema današnjice jest otvorenost raznoraznih sekta i pokreta koje nude prividno rješavanje problema. New age zauzima prvo mjesto što se tiče pokreta. U tom pokretu učlanjeno je mnoštvo ljudi. New age stavlja pojedinca na prvo mjesto i od svake religije uzima ponešto. New age tvrdi sljedeće: „Sve su religije relativne, privremene, i nepotpune, imaju djelomičnu istinu, zato ih treba nadići, iz svih uzeti ono što je najbolje, kao za švedskim stolom, odabrati što se kome najviše sviđa, sastaviti religiju po svom ukusu.“⁶⁷ Riječ je o duhovnosti bez religija i njihovog identiteta, gdje se spaja nespojivo. U ovom pokretu nema mjesta istini.⁶⁸ Religija koja pod krinkom istine i slobode čovjeka zarobljava.

⁶⁶ Usp. Usp. Tomislav Dokman, Maja Kuželj, Mario Malnar, *Društvene mreže ulozu modernog oružja*, Zagreb, str. 145.

⁶⁷ Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, Split, 2014., str. 743.

⁶⁸ Isto.

ZAKLJUČAK

Sveto pismo može se shvatiti kao povijest Božjeg naroda koji se otima kumirima i idolima. Božanstva koja su postojala u Egiptu pa i sam kult faraona kao i različiti idoli bila su trajna kušnja za Izrael. Bog ih je svaki put trgao iz ruku idola.⁶⁹ Vidljiva je razlika zahtjeva Boga i zahtjeva idola. Bog u svojim odnosima s čovjekom traži apsolutno. Idol nosi masku pa je i samim tim svijest lažna. Idol ne daje ono što obećava jer je u svojoj biti nevjeran.⁷⁰ O razlici između Boga i idola ovako tvrdi Aleksandar Barbalić: „Pravi Bog oslobađa, a svaki idol zarobljava i stvara ovisnost. Idol može postati sve ono što nije Bog, a osoba ga tretira kao nešto božansko, drugim riječima daje mu se mjesto u srcu koje samo Bogu pripada. Opasnost idola je u tome što on laže i ubija.“⁷¹ Dobar primjer imamo u Knjizi Izlaska (deset egipatskih zala) gdje se Egipćani odupiru Bogu i priklanjaju se lažnim bogovima i za to podnose raznorazne kazne uključujući i smrt.

U nevoljama života, u što lakšem pronalasku rješenja čovjek bira lakši put. Kao što su Izraelci izabrali vidljivog boga odnosno zlatno tele, današnji čovjek izabire moć i novac. Trebamo li kao faraon doživjeti nevolje da bi postali svjesni istinskog gospodara? Vođeni djelima suvremenog svijeta čovjek lako upada u zabludu i obmanu onoga što se danas nudi. Ono čemu najviše posvećujemo pažnju, to smo zapravo mi i naše ja iza čega se krije kut tijela i egolatrija. Idolopoklonstvo je vrlo primamljivo za ljude i vrlo lako poprima različite oblike baš kao što radi New age. „New age opravdano i ispravno uočava mnoge slabosti suvremenog svijeta, „stare paradigme“, koji je instrumentalizirao i otuđio čovjeka, doveo ga na rub samouništenja.“⁷² Hladnoća i strah uselile su se u današnji svijet a tom svijetu New age je probudio nadu i ponudio alternativu za bolje sutra.

Današnji čovjek žudi za prolaznim stvarima. Izgubljen postaje lak plijen. Pojedinaac bez identiteta boji se samoće pa se radije gubi u masi, zabavi i prepušta se životnom hedonizmu te postaje rob vlastitih ideala.⁷³

S pojavom tehnologije postavljaju se mnogobrojna pitanja, pitanja o slobodi, vlastitom identitetu te robovanjem društvenim mrežama? Paradoks današnjice jest čovjek, biće slobode koje

⁶⁹ Usp. Ivan Fuček, *Ja sam Jahve, Bog tvoj*, Obnovljeni život, str. 10., 1985.

⁷⁰ Usp. Aleksandar Barbalić, *Bog idol u povijesti religija*, str.

⁷¹ Mijo Nikić, *Magijska svijest i odgovor Crkve na kultove i okultizam*, str. 272.

⁷² Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, str. 114-115.

⁷³ Usp. Josip Blažević, *New age i kršćanstvo*, Split, 2014., str. 747.

je zapravo u najvećem sužanjstvu cijele ljudske povijesti. Okružen raznim idolima kojima robuje i pred kojima kleči. Usprkos silnom napretku mi nazadujemo i postajemo robovi, a da nismo ni svjesni, ali s obzirom da je u tome cilj idola, može se reći da uspijevaju u naumu. Današnji idoli se ne mogu uspoređivati s idolima prošlih razdoblja. U današnjem svijetu se može uočiti da svijet robuje tehnologiji, da ne može živjeti bez mobitela, te da slijepo prati preko društvenih mreža živote drugih, poznatih i nepoznatih ličnosti, te pokušava realizirati viđeno i predstavljeno na slikama, u svoj realni život. Jasno nam je da su to namještene poze, namještene fotografije, i prikazan nerealan, namješten idealan život, za kojim se onda pati, pokušavajući ga ostvariti. Tako čovjek svjesno ili nesvjesno štuje idole, te upada u ropstvo od kojega ga može osloboditi samo Istina (usp. Iv 8,32).

LITERATURA

I. KNJIGE:

BLAŽEVIĆ Josip (ur.), *Novi religiozni pokreti, sekte i kultovi*, Zbornik radova Međunarodnoga, međureligijskoga i interdisciplinarnog simpozija, Zagreb, 2014.

BLAŽEVIĆ Josip, *New age i kršćanstvo*, Verbum, Split, 2014.

DUFOUR Xavier Leon, *Rječnik Biblijske Teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1969.

HARRINGTON Wilfrid, *Uvod u Stari zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1977.

IGNATIEFF Michael, *Human Rights as Politics and Idolatry*, Princeton University press, 2011.

JAMBREK Stanko, *Kršćanstvo i New age duhovnosti*, Bogoslovni institut, Zagreb, 2005.

Jeruzalemska Biblija - *Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

REBIĆ Adalbert, *Središnje teme Starog zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.

UTLEY Bob, *Pavlova prva pisma: Poslanica Galaćanima i 1. i 2. Solunjanima*, Bible lessons international, Texas 2013.

UTLEY Bob, *Izaija, najjasniji Starozavjetni očevidac YHWH-ina vječnog sveopćeg, iskupiteljskog nauma: Prorok i budućnost*, Bible lessons international, Marshall, Texas, 2010.

UTLEY Bob, *Izaija: prorok i njegovo vrijeme*, Bible lessons international, Marshall, Texas, 2010.

UTLEY Bob, *Luka povjesničar djela apostolska*, Bible lessons international, Texas 2012.

UTLEY Bob, *Vodič za proučavanje nizom komentara starog zavjeta*, Bible lessons international, Marshall, Texas, 2010.

ČLANCI:

BARBALIĆ Aleksandar, Bog i idol u povijesti religija, *Obnovljeni život* 26 (1971) 3, str. 268-276.

BOŽIKOVIĆ Fabijan, U što su vjerovali stari Egipćani? *Obnovljeni život* 36 (1981), 3-4, str. 213-223.

DOKMAN Tomislav, Kuželj Maja, Malnar Mario, Društvene mreže ulozi modernog oružja – percepcija doktoranada, *Polemos : časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira* 21 (2018), 41, str. 133-150.

FUČEK Ivan, »Ja sam Jahve, Bog tvoj« (Izl 20, 2; Pnz 5, 6), *Obnovljeni život* 40 (1985) 5, str. 382-392.

ODOBAŠIĆ Božo, Savez na Sinaju - objava Božjeg milosrđa. Teologija Saveza u Knjizi Izlaska, *Bogoslovska smotra* 80 (2010) 1, str. 167-197.

RUNJE Domagoj, Bogoslužje – izlazak iz ropstva, *Služba Božja* 50 (2010) 1, str. 76-80.

ZSIFKOVITS Valentin, Dostojanstvo čovjeka i ljudska prava, *Bogoslovska smotra* 59 (1989) 3-4, str. 306-313.

INTERNET IZVORI:

<http://ihtus-ihtus-ihtus.blogspot.com/2008/06/idolatrija.html>

<https://www.novizivot.net/deset-egipatskih-zala/>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Ljudska_prava

<http://biblija-govori.hr/novac-bog-i-idolopoklonstvo/>

<http://www.svjedocanstva.com/rijec/bozja-rijec/koja-je-bila-svrha-kipova-kojima-je-bog-zabranio-klanjanje-u-starom-zavjetu/4-5-181.html>

<https://www.bitno.net/vijesti/vatikan/papa-franjo-ne-budimo-navezani-boga-novca/>

http://mojsvijet.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=124&Itemid=137

<https://biblijaiznanost.net/drustvena-mreza-ovisnost-modernog-doba/>

<https://www.glas-koncila.hr/pismo-pape-u-miru-benedikta-xvi-o-crkvi-i-ljudskim-pravima-bez-boga-covjekova-se-prava-okrecu-protiv-covjeka/>

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja *sveučilišnoga/sveučilišne prvostupnika/prvostupnice katehetike*, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
UVOD	2
1. IDOLOPOKLONSTVO U BIBLIJI.....	3
1.1. Idolopoklonstvo u Starom zavjetu	4
1.1.1. Deset egipatskih zala.....	5
1.1.2. Zlatno tele.....	6
1.1.3. Idolopoklonstvo u knjizi Ponovljenog zakona	8
1.1.4. Prorok Izaija o idolopoklonstvu	10
1.2. Idolopoklonstvo u Novom zavjetu	13
1.2.1. Idolopoklonstvo u Djelima apostolskim 15, 6 - 20	13
1.2.2. Idolopoklonstvo u poslanici Galaćanima 5,16-21 i 1 Solunjanima 1, 9-10	14
2. IDOLOPOKLONSTVO U SUVREMENOM SVIJETU.....	16
2.1. Ropstva našeg vremena kao idolopoklonstvo	17
2.1.1. Novac i moć	17
2.1.2. Društvene mreže i mediji	19
2.1.3. Ljudska prava	20
2.2. Zamjenska religija New age kao idolopoklonstvo	22
2.2.1. New age i kršćanstvo.....	24
ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA	30
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	33